

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата філологічних наук, доцента

Гасько Олександри Лонгінівни

на дисертацію **Павлишенко Ольги Андріївни**

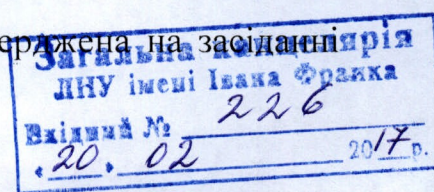
“Квантитативні характеристики лексико-семантичних полів дієслова в авторських текстах англomовної художньої літератури”,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук

(спеціальність 10.02.04. – германські мови)

Використання методів математичної статистики у вивченні лінгвістичних об'єктів є одним з актуальних напрямів сучасного мовознавства. Дисертаційна робота Павлишенко Ольги Андріївни належить до числа тих фундаментальних досліджень, що дають можливість завдяки здійсненій кількісній інтерпретації лінгвістики тексту доповнити якісний лінгвістичний аналіз. Застосовані найсучасніші методи математичної статистики для дослідження квантитативних характеристик лексико-семантичних полів дієслова у творах англomовної літератури зумовлені стрімким розвитком пошукових можливостей бази лінгвостатистичного дослідження, створенням інформаційних фондів мови, потребами автоматизованого аналізу тексту. Квантитативна лінгвістика, українська школа якої представлена працями В.В. Левицького, О.Д. Огуя, М.Е. Білинського, зокрема, стилеметрія як прикладна філологічна дисципліна, що має на меті впорядкування та систематизацію текстів шляхом вимірювання статистичних стильових характеристик для виявлення симптоматичних периферійних, глибинних і латентних ознак, належать до одних з актуальних напрямів сучасного мовознавства, що і зумовлює актуальність обраної теми.

Дисертаційна робота здійснена в межах державної наукової теми «Сучасні напрями формування структурно-семантичних і когнітивно-дискурсних парадигм германських, романських і класичних мов», зареєстрованої факультетом іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка. Тема дослідження затверджена на засіданні

Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол №18/4 від 28 квітня 2004 р.)

Належна обґрунтованість наукових положень, сформульованих у дисертації та їх відповідна достовірність досягнуті завдяки солідно вивченій науково-теоретичній базі, репрезентативності використаних лексикографічних друкованих джерел та електронного ресурсу, а також проаналізованому матеріалу дослідження, що становить впорядкований текстовий масив обсягом 10 000 творів близько 1000 авторів, загальним обсягом понад 800 млн. слів. Це справді вражаючий масив, особливо беручи до уваги те, що він вибраний на початку 2000-их років в умовах більш обмеженого, ніж зараз доступу до законного текстового ресурсу. Саме дослідження разом із апробацією результатів у науковій періодиці зайняло майже 15 років.

Адекватне методологічне підґрунтя дослідження, а саме основи порівняння словникового складу текстів (В.В. Левицький, І.А. Носенко), принципи побудови частотних словників (А.Н. Скляревич, Т.А. Якубайтіс), квантитативного дослідження стилів (В.І. Перебийніс, Г.Я. Мартиненко) у поєднанні з комплексним використанням взаємодоповнювальних методів лінгвістичного аналізу: дистрибутивно-статистичного – для дослідження частотних розподілів лексем; компонентного – для інвентаризації лексико-семантичних полів дієслова; статистичного – для виявлення частотних закономірностей авторського ідіолекту та для визначення семантико-синонімічних зв'язків; кореляційного – для порівняльного аналізу частот лексем та стилеметричного аналізу для здійснення лінгвостатистичних розподілів ЛСП в авторських текстах забезпечили досягнення поставленої мети і завдань дослідження. Усі зазначені завдання, були виконані дисертанткою у повному обсязі в процесі дослідження частотної параметризації лексико-семантичних полів дієслова англійської мови та виявлення характерних статистичних особливостей розподілу цих полів у текстах за допомогою кількісно-дистрибутивних методик.

У даному дослідженні вперше у такому обсязі вивчено квантитативну структуру лексико-семантичних полів дієслова в електронній базі авторських

текстів англомовної літератури; введено поняття семантичної відстані між вибіркою авторських текстів та лінгвостилістичною нормою; виявлено константи поділу ієрархічної структури лексико-семантичних полів; запропоновано методику виявлення маркерів авторського ідіолекту у частотній структурі лексико-семантичних полів; інвентаризовано та проаналізовано субмодальні психо-семантичні поля дієслова в авторському лексиконі тощо.

Зауважимо, що автор виділяє чотири основні з них: логічне, зорове, слухове та дотикове. У рамках подібного підходу можна продовжити вивчення цієї проблематики на підставі дієслівної семантики психо-емотивної та чуттєвої сфер, які безсумнівно здатні виявити індивідуально-авторську флукуативність у текстах. На нашу думку заслуговує схвалення запропоноване у дисертації нове, розширене розуміння рангово-частотної природи розподілу лексичного наповнення текстів та змінної периферійності такого наповнення для різних творів автора.

Зазначені результати становлять наукову новизну дослідження і повністю відображені у висновках, які відповідають основним положенням, винесеним на захист і детально викладені у 14 наукових публікаціях, з них 11 – одноосібних наукових статей у періодичних фахових виданнях, що входять до відповідного переліку Міністерства освіти і науки України, 1 стаття в іноземному журналі *Glottometrics*, який входить до наукометричних баз періодичних видань, 2 тез доповідей та матеріалів конференцій.

Композиційно дисертація складається зі вступу (с. 4-11), розділу 1 (с. 12-38), де розглянуто поняття «семантичне поле» загалом та проаналізовано особливості дієслівних лексико-семантичних полів, описано типи зв'язків лексем і досліджено спроби автоматизованого аналізу словників з метою виявлення у них різнопланових семантичних структур; розділу 2 (с. 39-69), що містить огляд наукової літератури, пов'язаної з використанням квантитативних методів; дано визначення поняття “частота”, наведено основні положення стилеметрії та проаналізовано побудову лексико-семантичних полів; розділу 3 (с. 70-112), де послідовно проведено аналіз частотних закономірностей структури дієслівних досліджуваних лексико-семантичних полів із загальним

обсягом форм, що становить 20 000 одиниць в електронних текстах літературно-художнього корпусу; розділу 4 (с. 113-160) із викладеними результатами стилеметричного аналізу лексико-семантичних полів дієслова, методикою представлення чисельних векторів стильових семантичних відстаней та маркерів авторського ідіолекту. Загальні висновки дослідження подані на с. 161-163. Робота містить додатки (с. 164-187): математичні формули для статистичних розрахунків; таблицю 1. Використані твори англомовної літератури із зазначенням авторів та сукупної кількості лексем; таблицю 2. Частотна структура лексико-семантичних полів авторських текстів з індексами ЛСП; таблицю 3. Лексемний склад субмодальних психо-семантичних полів і таблицю 4. Частотна структура субмодальних психо-семантичних полів авторських текстів. Список використаної літератури налічує 247 найменувань, які мають безпосереднє відношення до теми дослідження. Таким чином, рецензована робота є цілісним завершеним дослідженням, що відзначається чіткою структурою, логічним викладом матеріалу та інформаційною насиченістю.

Доцільно також вказати, що всі використані математичні формули для статистичних розрахунків ретельно пояснені, а основні кількісні характеристики отриманих результатів подані у вигляді таблиць, графіків, рисунків, що суттєво підвищує ефективність сприйняття фактичного матеріалу та чітко ілюструє квантитативні дані, візуалізуючи їх структурно-просторові координати.

Таким чином, у дослідженні лексико-семантичних полів поряд із якісним аналізом був успішно застосований квантитативно-системний підхід, що дало можливість візуалізувати квантитативну структуру цих полів та їх стилеметричні характеристики в авторських текстах.

Результати дослідження та висновки відповідають положенням, винесеним на захист. Загальна оцінка роботи була би неповною без висвітлення її практичного значення. У зв'язку з цим необхідно зазначити, що теоретично розвинуті автором наукові уявлення про лексико-семантичні поля дієслів, їх квантитативну структуру та стилеметричні показники можуть бути успішно

використані у подальших лінгвістичних дослідженнях, у лексикографічній практиці, лекційних курсах тощо. На завершення слід відзначити ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи науково-теоретичне та практичне значення дисертаційного дослідження, зазначимо певні зауваження:

- пунктуація: с.6, с. 25, с. 39 дисертації та с. 8, с. 21, с. 22 автореферату;
- хибодруки: с. 13, с. 45, с. 70, с. 153;
- на с. 142 *коефіцієнт спряженості* подається почергово з однією або подвоєною літерою *n*;
- перелік прізвищ науковців без посилань та відсутність їх у списку літератури (с. 15, 18);
- стилістика: с. 18 потрібно вжити *із* замість *з*, с. 21 – *притягання* замість *атракції*, с. 43 – *уривки* замість *відривки*, с. 46 – *винятком* замість *виключенням*, с. 55 – *за ред.* замість *під ред.*, с. 64 – *напій* замість *напиток*;
- термінологія: на с. 133 подано подвійний термін *логічний (диджитальний)*, а на с. 138 вжито лише термін *диджитальний*. На нашу думку доцільним було би дотримуватись терміну «логічний» як такого, що входить до системи української мови;
- на рис. 3.3. та 3.4. областей частотної кривої розподілу лексем ЛСП дієслів (с. 79) лінії місцями переплітаються, що заважає належному сприйняттю. За неможливості виділити кольором, доцільно було би використати товстішу, тоншу та пунктирну лінії;
- рецензоване дослідження здійснює конструктивний внесок до апробації розширеної методики визначення міжлексемних відстаней на основі частотно-рангових розподілів. Така процедура дає справді широкий досі не усвідомлюваний масив квантитативних характеристик відстані, визначеної на основі коефіцієнтів спряженості. Можливо певної додаткової інтерпретації заслуговував би від'ємний спектр значень цієї величини у незбіжних виявах своєї представленості у різних авторських текстах.

Вказані зауваження та побажання жодним чином не зменшують цінності дослідження, не позначаються на теоретико-практичній вагомості опрацьованої теми, ретельній обґрунтованості наукових положень і висновків дисертації.

Робота Павлишенко Ольги Андріївни є самостійною, методологічно обґрунтованою, завершеною науковою працею, що відзначається актуальністю та перспективністю в галузі квантитативної лінгвістики, характеризується новизною основних теоретичних положень та важливістю отриманих результатів. Дисертаційне дослідження “Квантитативні характеристики лексико-семантичних полів дієслова в авторських текстах англomовної художньої літератури” структурою, змістом, теоретичним значенням і практичною цінністю повністю відповідає пп. 11, 12, 13 “Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. Павлишенко Ольга Андріївна безперечно заслуговує присудження наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04. – германські мови.

Офіційний опонент:

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Інституту гуманітарних та соціальних наук
Національного університету
“Львівська політехніка”

О. Л. Гасько

Підпис Гасько О.Л. засвідчую

Вчений секретар
Національного університету
“Львівська політехніка”

Р. Б. Брилинський